

de Gómez Manrique (pàgs. 83-97), hom ha inclòs algunes altres peces del segle xv, el caràcter dramàtic de la majoria de les quals és molt problemàtic, i que tenen el denominador comú d'ésser de tot menys medievals, amb excepció de la darrera (*Auto de acusación contra el género humano*, pàgs. 189-227).

Josep MASSOT i MUNTANER

El Abencerraje y la hermosa Jarifa. Cuatro textos y su estudio por FRANCISCO LÓPEZ ESTRADA. Madrid 1957. 442 pàgs. («Publicaciones de la RABM».)

El Sr. López Estrada, professor a la Universitat de Sevilla, s'ha dedicat sens dubte amb veritable afany i apassionament a la temàtica literària que envolta la història de l'*Abencerraje*, tan necessària per al coneixement del segle xvi espanyol; obra fonamental, tot i la seva brevetat, ha romàs com el viu testimoni de l'esperit de la *frontera* i inaugura el gènere de la narració *morisca*, d'on sorgeix la figura del moro sentimental i cavalleresc, tipus llegendari de tan complexa vida dins la literatura universal. El Prof. López Estrada estudia a fons l'origen medieval i la interpretació d'aquest fenomen en cinc dels nou capítols que formen la primera part, la més extensa (287 pàgs.), del volum. És una introducció densa, minuciosa, llargament meditada, atapeïda de documentació, de trets crítics i de suggeriments. Hi revisa especialment els precedents històrics de la consideració cavalleresca del moro, la presència del moro galant dins el *Romancero*, l'èpica culta i la novella, així com les arrels del concepte de generositat amb el vençut, tan viu dins el Renaixement, i l'anecdolari sobre el tracte generós a la *frontera*; entre els exemples literaris de convivència entre homes de distintes lleis, addueix ací l'antecedent, finament analitzat, de Ramon Llull dins el *Libre del gentil e los tres savis*.

Amb l'exposició d'aquests temes s'enllaça intimament, sense cap senyal de ruptura, l'estudi concret de l'*Abencerraje*, dels personatges, de les circumstàncies i del clima que intervenen en la narració: la història i la imaginació, el fons amorós, el sentit senequista, el caràcter cristià, la geografia, la interpretació poètica de les situacions, la transcendència humana del moviment líric, la gènesi d'Andalusia. Quant a la tradició del text, és essencial el primer capítol d'aquesta primera part, en el qual López Estrada examina escrupolosament els diversos textos de l'*Abencerraje* pel que fa referència a llurs mútues relacions, i discuteix el problema del text primitiu. Són quatre, com se sap, les versions d'aquella història: la de l'*Inventario* d'Antonio de Villegas, la de la *Corónica* que es guarda a la biblioteca del Duc de Medinaceli, la incorporada al text de la *Diana* de Montemayor i la manuscrita de la Biblioteca Nacional de Madrid. Per diverses raons, ara obligades, adés electives, el professor López Estrada escull com a bàsic el de Villegas, el més equilibrat i harmònic, quina que sigui la participació que hom li pugui assignar en la redacció d'aquella delicada història de *frontera*.

La segona part del volum conté el text de les quatre versions. Aquest recull prestarà des d'ara, no cal dir-ho, un bon servei a tots, als simples curiosos, als crítics i als erudits, els quals tenen així agrupats i lúcidament editats uns textos fins ara dispersos en diverses publicacions de consulta difícil. Gràcies a aquesta edició, l'estudi de l'*Abencerraje* deixa d'ésser una empresa

diffícil i, assegurada talment una lectura còmoda de les versions de l'obra, l'aventura de la interpretació crítica es presenta incitant i transparent. A fi de poder establir una eficient relació entre els quatre textos, l'editor ha numerat amb xifres els períodes separats per punts i els començos del diàleg. Aquesta numeració és fixada prenent com a guia l'ordre que segueix el text de l'*Inventario*, al qual queden subordinats els altres tres; de vegades, per manca de coincidència absoluta, les xifres se situen allí on es pot establir, d'una manera aproximada, una relació amb el text de Villegas.

El volum, presentat amb gran nitidesa, es tanca amb un índex d'autors, obres, personatges, llocs i principis de vers de les composicions i matèries, continguts dins la introducció.

Miquel Dolç

P. NOLASC DEL MOLAR: *Una poesia religiosa del segle XIII. I: Introducció i text.* — II¹-II²: *Anotacions.* Olot 1953-1957. 48+84+34 pàgs. («Biblioteca Olotina»).

Aquest text, publicat pel P. Nolasc, primer a la revista *Pyrene*, d'Olot, vol. II, 1950, pàgs. 362-67, i després en un volumet de la «Biblioteca Olotina», fou donat a conèixer per primera vegada per Ferran Valls i Taberner l'any 1912,¹ segons còpia d'un manuscrit datat el 1378, que aleshores es trobava al monestir de monges benedictines de Sant Pere, a Sarrià. El P. Nolasc tingué la sort de trobar aquest mateix text en un volum de minuts notariais d'Olot, entremig de documents de l'any 1276, per la qual cosa no ha dubtat d'assignar aquesta data a la còpia del poema. Pel nostre compte hem de dir que aquesta data només pot ésser un *terminus a quo*, car la mà del copista dels versos és diferent de la de l'escrivent del manual i, per consegüent, probablement posterior. Però a través del facsímil, força clar, que el P. Nolasc ens ha donat de les tres pàgines del volum amb text poètic, hom pot deduir que la data d'aquesta escriptura pot oscillar entre la dels documents que li fan costat i els primers anys del segle XIV, car es tracta d'una lletra notarial semblant a la dels registres de cancelleria de Pere el Gran, del seu fill Alfons i dels primers anys de Jaume II, per la qual cosa encara podem fer-la entrar en el segle XIII.

Aquest sol fet ja dóna molt d'interès a aquest poema; però el P. Nolasc ha tingut també el mèrit de descobrir que és una catalanització d'una obra provençal, que Stronski inclogué entre les dubtoses de Folquet de Marsella,² la qual cosa augmenta l'interès lingüístic d'aquest text, car es tracta d'un exemple molt antic d'obra poètica en català.

El P. Nolasc publica al vol. I, després de la introducció, la versió del poema, segons la còpia del manual notarial d'Olot (O) i segons la còpia de Valls i Taberner (P). A la primera part del vol. II reproduceix el text provençal donat per Stronski (S), i comença una llarga anotació que acaba a la segona part del tom. No ens entretindrem a discutir ni a rectificar la còpia d'O ni les assercions del P. Nolasc. El fet d'haver-nos estat donats en el primer

1. *Manuscrits literaris del monestir de St. Pere* (EUC, VI (1912), 347-50).

2. *Le troubadour Folquet de Marseille. Edition critique...*, par STANISLAW STRONSKI (Gracovie, Académie des Sciences, 1910). Cf. P.-C., 155.19 = 156.12a.